

Učiteljski tovariš

Stanovsko političsko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6-I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šte. rač. 11.197. Telefon 3112

K „Spomenici“

Ni dovolj, da imamo jasno začrtano pot po uradnih predpisih in organiziranih pravilih, razmere nam ob vsakojakem neurju vevajo, da stopamo na plan s svojimi zahtevami, deklaracijami in spomenicami.

Šola je pač politicum, je bila in ostane, učitelj sam pa je bil in kakor kaže, tudi on ostane kamen spodtike. Predolga je pot našega Kačurja, da bi jo svet pravilno ocenil, saj jo ocenjevati ne znamo niti sami, najmanj še, če gledamo na njo po modnem kroju vsakerega časa. In vendar nam ni žal nobenega koraka, najmanj onega, ki nas je združil v enotno organizacijo. Ponosni smo lahko na svoje dejanje, saj smo bili ravno učitelji prvi, ki smo zaustavili propadanje morale vsled političnih vplivov in dvignili pravo edinstvo na svoj stanovski prapor, dočim smo kot zasebniki obdržali svoja politična prepričanja, ki nas kot tovariše niso ločila in ki bi nas še danes ne smela ločiti. In bili smo dosledni, vsaj hoteli smo biti.

Doživeli smo dobo, ko so utihnili viharji zunanjega življenja, in tedaj smo se znašli v delu drug poleg drugega. Iz oči vseh je sijala dobra volja, da okoristimo svoj težko obremenjeni narod.

Minulo je. Zamolkli viharji so se pritajili v podzemlje, in vse je nekam skrivnostno nemirno. In ta atmosfera ustvarja razmere, ki so nam potisnile na rame zaščitne plašče, dočim si moramo orožje pač sami izbirati. Res je učitelju na deželi danes težko življenje, težje kakor kdajkoli. Če si na mestu na enem poprišču, si ustvarjaš nehoti bojno polje na drugem kraju; če životariš dobričino, se pomilovalno ozirajo nate borci z raznih strani, in težko, da si jim kos.

Svet, ki je ustvaril Cankarjeve »Hlapce«, v svoji gnusobnosti gleda zopet danes nas v žanru moderniziranih »Hlapcev« in prav nič ne skriva, da nam namerava ob prvi priliki nataktni shranjeno ponošeno odelo.

Mi učitelji smo niti, po katerih se razpletata zgodovina in kultura iz roda v rod po živi vezi najsrečnejših bitij, ki za nje odgovarjamo pred narodom in večnostjo.

Prešli smo borbe življenja preko vrtincev političnih viharjev, a ne iz egoističnih ozirov, ker bi sicer ne bilo ne Jermanov, ne Klandrov, ne Kačurjeve culice v slovenski literarni zalogi.

Borba naša stremi za tem, da se nam od nikoder in nikogar ne drobne drobtinice in da se ne damo pitati za kapune.

Učitelji, ki smo ustvarjali deklaracijo, smo bili in smo svobodomiseln in pravem pomenu besede, ker prepuščamo svobodo duha in volje vsakomur in smo to v bistvu, besedi in dejanju tudi vedno dokazovali. Vsakomur upoštevamo dobro voljo, da okoristi človeški rod na način, ki ga sam smatra za najprimernejšega. Ker pa človeških misli ne moremo preresetati skozi eno samo sito, je tudi nemogoče, da bi učiteljevo voljo presojali le po enakem miselnem kopitu.

Naravno je, da se učiteljevo dejanje sklada z vsakojakimi skupinami in da v političnih borbah naletimo drug na drugega, kakor brat na brata. In tu se izkaže, komu je volja čista, nameni sveti.

Od kar obstoja narodna borba, je učitelj narodni borec. Ker pa se menjavajo prevladajoče skupine, je naravno, da sta šola in učitelj igra političnega meteža in da je doslej vsaktera politična skupina presojala učitelja preko svojih očal. Danes imamo zaščito v šolskem zakonu, ki nam omogoča vsaj nemoteno prosvetno delo. Kdor dela, vsaj se ne boji kritike, pa naj bo ta iz vrst poklicanih ali nepoklicanih faktorjev. Samo dela naj! Življenje ni naš praznik in s počitnicami življenje ne zastaja. Premnogo jih je, ki se tega zavedajo in upam da smo vsi tega mišljenja.

Odločni smo, energični, in zahtevamo vse to, ker smo opravičeni, ker imamo jasna načela in ni madeža na nas. Kdor se nam hoče približati, naj pride do nas z ljubeznijo, saj je v nas vendar toliko iskrene ljubavi, nepotvorjene, nesebične.

Josip Lapajne.

Zgrešena premeščanja učiteljstva in organizacija zaščite

Po zakonu o narodnih šolah se smejo premeščati učitelji teh šol, ako sami zaprosijo za premešitev, ako je nastopila službena potreba za njih premešitev ter po kazni.

Na lastno prošnjo se izvrši premešitev večinoma iz najrazličnejših motivov. V to silijo največkrat učitelja družinske ali druge razmere, da teži za novim službenim mestom. Včasih so motivi prošnje za premešitev v nevdružnih razmerah dotičnega kraja, težnja k bližini železnice, odnosno v kraj s srednjo šolo zaradi šolanja otrok. Razumljivo je, ako učitelj sam prosi za službeno mesto in si sam izbere službeni kraj, ki bo njegovim potrebam in željam najbolj konveniral, da se vse drugače posveča svojemu poslu v takem kraju ter tudi dalj časa tam vztraja, kakor če je s silo premeščen v kak kraj. — Razume se samo po sebi, da mora do gotove mere država upravitelj tudi razpolagati z učiteljskim in predvsem mlajšim učiteljskim dodeljavati v kraje, za katere sicer ni prosilca. S pomanjkanjem mest in naraščanjem reflektantov bo izbira službenih krajev vedno težja.

Premešitve po službeni potrebi so dvignile v preteklih dobach, ko je veljal še stari uradniški zakon s čl. 71, jako mnogo prahu. Te premešitve so jako kočljiva zadeva, ker se lahko izvrše na podlagi njih največje zlorabe. Ako so te premešitve utemeljene, je lahko hitro dokazati prizadetemu njih upravičenost. Vse drugače pa je, ako se te premešitve sploh ne more utemeljiti in ako službena potreba ne obstoja ter ni jasno vidna. Še težje zadenejo prizadete take premešitve, ako ima v dekretu označeno poleg »službene potrebe« tudi klavzulo, kakor bi prosil »po lastni prošnji«, dasi nikdar nikamor prosil ni. Razumljivo je, da vzbujajo take premešitve predvsem odpor v prizadetih, v vsej okolici pa rušijo vero v pravilno postopanje. V dobach partizanskih časov, ki so za nami, so se te premešitve iz službene potrebe zlorabljale prav v partizanskem zmislu in so na te vrste premešitve imele zaku-lisne vplive najrazličnejše osebe, ki se niso upale jasno in odkrito na plan.

Tretje vrste so premešitve — »po kazni«. Če vse predhodne premešitve je učiteljstvo opravičeno smatralo kot kazenske, ako niso bile dovolj utemeljene, četudi niso nosile klavzule »po kazni«. A tudi glede kazenskih premešitev ni vseeno, v kakih oblikah se izvršujejo. Predvsem, ako se hoče, da bodo te premešitve neoporečne, mora slediti premešitvi predhodno objektivna disciplinska preiskava, ki vsestransko ugotovi dejansko stanje ter prizadetu priobči krivdo in disciplinsko razsodbo. Le taka premešitev vpliva vzgojno na prizadete in tudi na okolico! Povsem zgrešen je pa običaj, ki se je ukoreninil v prakso, da se kazenske premešitve vrše na podlagi nepopolnih disciplinskih preiskav, čisto na podlagi golih anonimnih ovadb, da prizadeti niti točno ne ve, česa ga dolže in kaj je zagrešil, da je sledila po zakonu najvišje odmerjena kazen — premešitev. Odpor rode tudi vse kazenske premešitve, ki so se izvršile brez disciplinskih preiskav ali s formalno nezadostnim in formalno napačnim postopkom. Četudi je prizadeti kriv, je jasno, da mora organizacija ščititi tudi v tem primeru pravilni postopek. Nikogar pa ne more braniti, ki je kriv in se mu je to s pravilnim postopkom dokazalo. Dvomimo tudi o koristnosti premešitev »po kazni«, ako se pred kazenskimi premešitvami niso uporabile druge z zakonom predvidene nižje kazni, kakor so opomin in ukor. Velika zmotna je, če kdo misli, da se s takim postopkom ozdravljajo razmere, ker se doseže z njimi po navadi ravno nasproten efekt pri prizadetem in tudi v okolici. Vse drugače bi vzgojno vplivalo, ako bi se posluževalo postopnih kazni, da bi opominu sledil ukor in šele ukoru premešitev. Jako bi premislil vsakdo vztrajati pri pogreški, če bi se mu javila z opominom in če bi vedel, da sledi opominu ukor, ukoru pa premešitev. Prepričani smo, da bi se od leta do leta zmanjševalo število opominov, ukorov in premešitev ter bi se s tem dvigala v vsakem pogledu službena korektnost. Danes pa že vsak lajški mogotec, ki mu je napoti ta ali oni učitelj, misli, da mora opraviti svojo zadevo le s premešitvijo učitelja ter ruje vsepriek toliko časa, da se mu nakana končno posreči. In kaj je efekt takih premešitev? Da nezadovoljstvo vedno narašča in službene razmere postajajo vedno desolatnejše in nevdružnejše! Vsake zadeve pa se tudi ne da rešiti in popraviti samo s premešitvijo učitelja.

Nekega dne čita učitelj v listih, da je upokojen. Zaman se vprašuje zakaj. Zaslišan ni bil. Vsa nacionalna društva iz kraja mu dajejo izjave o neoporečnosti. Predstavniki teh društev in poslanci izjavljajo, da odlože svoja mesta, če se ne razčisti zadeva. O škodi, ki jo povzroče te vrste premešitve in upokojitve, ni treba niti dokazov.

»Predložena je bila ovadba«, ki zahteva takojšnjo odstranitev in premešitev upravitelja ter namestitve nacionalno čutečega upravitelja, ki bo služil kot vzgled vsem občanom, ker skoro ni pričakovati od občanov, da bodo podpirali nacionalno politiko, dokler bo ta upravitelj v kraju.

In kaj se je zgodilo? Faktično je nekega dne čital dotični upravitelj v listih, da je premeščen, seveda brez predhodnih priobčitev njegove krivde in na njegovo mesto je bil nameščen drugi upravitelj, ki pa se mu predbacivajo prav isti očitki. Tako naj bi se stvar s premešitvijo — izboljšala!

Sedaj se vprašamo: Ali niso popolnoma zgrešena taka premeščanja učiteljstva? Ali imajo premešitve pod takimi okoliščinami sploh kar smoter? Ako bi se s tem razmere res faktično izboljševale, bi molčali, tako pa molčati ne moremo. Ali se s tem ne ubija le avtoriteta državne uprave!

Nujno potrebno bi bilo, da bi se odstranili vsi strankarski in lajški vplivi na učiteljska nameščanja in premeščanja, ker to imperativno nujno zahteva interes šole in interes države same — ako hočemo priti do urejenih razmer.

Da pridemo do tega smotra je »Jugoslovensko učiteljsko združenje« organiziralo sistematično zaščito članstva proti vsem nezmišljenim premeščanjem, da pokaže javnosti in merodajnim krogom zgrešenost poedinih premeščenj ter da zaščiti članstvo pred nesnovanimi premešitvami.

V to svrhu je izdalo JUU poseben »Pravilnik o zaščiti članstva JUU«, ki ga prinašamo na drugem mestu in po katerem se mora ravnati vse članstvo, ki potrebuje stanovske zaščite. Za učiteljstvo sekcije JUU dravske banovine ta zaščita ni nova, ker je zasnovana na istih principih, ki so bili pri nas že v praksi.

Na učiteljstvu je sedaj ležeče, da pomaga svoji organizaciji pri stremljenju, dovesti naše javno življenje čim prej do čim višje urejenosti v dobro šoli, narodu in državi!

PRAVILNIK

O POSTOPANJU PRI ZAŠČITI ČLANOV JUGOSLOVENSKEGA UČITELJSKEGA UDRUŽENJA.

Čl. 1. Član Jugoslovenskega učiteljskega združenja, ki prosi za zaščito v smislu predpisov čl. 3. t. č. v zvezi s čl. 14. t. c) pravil, je dolžan izpolniti z vsemi podatki zaščitno polo, katere vzorec predpiše Izvršni odbor.

Čl. 2. Ko prejme odbor sreskega učiteljskega društva zaščitno polo, overovi resničnost podatkov ter pokrene vse, da že v svojem krogu zaščiti člane. Ako sega zadeva preko delokroga sreskega društva, mora društvo takoj odposlati zaščitno polo sekciji. Ako sekcija ne more izvršiti zaščite v svo-

jem delokrogu, tedaj pošlje polo s svojim mišljenjem Izvršnemu odboru.

Čl. 3. Izvršni odbor, vsaka sekcija, kakor tudi odbor vsakega sreskega društva osnuye na sedežu društva poseben zaščitni odbor, sestojec iz treh članov. Pri sekciji in sreskem društvu mora priti v ta odbor najmanj po 1 član društvenega odbora, a pri izvršnem odboru morajo biti vsi trije člani izvršnega odbora.

Čl. 4. Zadeva, javljena po zaščitni poli, se obravnava takoj po prejemu in se o uspehu poroča članu, ki je zaprosil za zaščito.

Čl. 5. Zaščitni odbori pri izvršnem odboru in sekcijah objavljajo v stanovskem tisku Udrženja posamezne slučaje izvršene zaščite brez navedb imena in službenega kraja člana, ki je bil deležen zaščite.

Čl. 6. Na koncu šolskega leta pošljejo statistični pregled vseh zaščitnih slučajev odboru sreskih društev sekciji, a te Izvršnemu odboru, ki poda v svojem letnem poročilu Glavni skupščini celoten pregled zaščite.

Čl. 7. Član, ki zahteva zaščito, mora poravnati tudi vse stroške za takse, poštnino in uradna potrdila ter dokumente pri oblasti, ako je to pri reševanju njegovega slučaja potrebno. Za vse to se mora že v naprej zavzeti v svoji zaščitni poli, po predhodnem dogovoru z odborom, kateremu odda svojo zaščitno polo.

Čl. 8. Član, ki prosi za zaščito, mora oddati vse dokazilne dokumente zaščitnemu odboru in je tudi osebno odgovoren za resničnost podatkov o sebi in o zadevi, v kateri prosi za zaščito.

Čl. 9. Član, ki je pravilno prijavil svoj slučaj zaščitnemu odboru, ne sme podvzeti v javnosti, privatno, ali potom drugih oseb nikakih korakov v tej zadevi brez vednosti zaščitnega odbora.

Čl. 10. Zaščitni odbor odtegne zaščito:

- a) v slučaju neresničnosti ali nezadostno utemeljenih podatkov, navedenih v zaščitni poli;
- b) ako se prosilec pregreši proti čl. 9. tega pravilnika;
- c) ako član, ki prosi za zaščito, ne prevzame obvezje glede plačanja stroškov po predpisih čl. 7. tega pravilnika;
- d) v slučaju, da se prične disciplinsko postopanje v svrhu ugotovitve krivice;
- e) v slučaju zlorabe v zvezi z izvrševanjem službene dolžnosti;
- f) v slučaju izrečene kazni, za katero ugotovi zaščitni odbor, da je po zakonu osnovana in pravilno izrečena;
- g) ako oseba, ki prosi za zaščito, ni bila član Udrženja najmanj tri mesece pred dnem, ko prosi za zaščito.

Čl. 11. Ta pravilnik je veljaven od dne, ko se objavi v »Narodni prosveti«, glasilu Jugoslovenskega učiteljskega združenja. Po objavi pravilnika ne bo vršilo Udrženje nikakih intervencij v slučajih, ki so mu javljeni na kak drug način, kakor ga predpisuje ta pravilnik.

Opomba: Gornji pravilnik je bil objavljen v »Narodni prosveti« štev. 41. z dne 11. decembra 1932. in je stopil s tem dnem v veljavo.

O začasnem učnem načrtu za višjo narodno šolo

Tri leta so prešla, odkar je izšel zakon o narodnih šolah. Pravilnika, ki bi pojasnil in tolmačil določila, še ni, čeprav je po čl. 181. predpisan zanj dvomesečni rok po objavi zakona. Ni pa tudi učnih načrtov, ki so hrbtenica šolstva ter temelj učiteljevega pedagoškega in didaktičnega udejstvovanja. Kakor vse kaže, dobimo vendarle v bližnji bodočnosti stalne učne načrte, o katerih razpravlja že Glavni prosvetni svet v Beogradu. Pred kratkim pa je tudi izšel začasni učni načrt za višjo narodno šolo, ki velja že za tekoče šolsko leto.

Začasni učni načrt pozna deško in dekliško višjo narodno šolo z rednim in skrajšanim poukom. Za redni pouk je predpisanih 28 učnih ur, za skrajšani pouk pa 20. Predmeti za posamezne razrede so isti, kot jih predpisuje zakon o narodnih šolah. Nanovo sta uvedena dva nova predmeta, in sicer: praktična gospodarska znanja in higiena za dečke, gospodinjstvo in higiena za deklice. Učni načrt loči zadnja dva razreda z ozirom na krajevne prilike, bodisi da so kmetijskega, trgovskega oz. obrtnega značaja. Kdaj naj bi se vršil skrajšani pouk, o tem načrt ne govori. Pač pa pravi zakon o narodnih šolah v čl. 11., da o tem odloča minister prosvete.

Z vsemi podrobnostmi zač. učnega načrta se zaenkrat ne moremo pečati, pač pa moramo osvetliti nekaj načelnih zadev, na katerih naj slone ta razmotrivanja in ki naj pripomorejo do razbistritve, zakaj smatramo ta učni načrt za pomanjkljiv.

Kaj je z organizacijo višje narodne šole? Slovensko učiteljstvo je v tem oziru že spre-

jelo stališče, zahtevajoč, da naj le-ta po uvedbi osemletne vsakdanje šolske obveznosti obsega zadnja štiri šolska leta in ne zadnje štiri razrede. Osvojajoč to za naše razmere edino pravilno stališče, bi obsegale višjo narodno šolo vse kategorije šol, od enorazrednice do osemrazrednice. V nasprotnem primeru bi bilo občutno prizadeto zlasti podeželsko šolstvo, ker bi višja narodna šola prišla v prid le mestom in trgom ter par večjim krajem na deželi.

Učiteljstvo je na svojih zborovanjih glede učnih načrtov predlagalo, naj se le-ti ne predpišejo generalno, pač pa ločeno po kategorijah šol, n. pr. posebej za enorazrednice, dvorazrednice itd. Ako pa pogledamo zač. učni načrt, vidimo, da se to načelo ni osvojilo, ker drugače bi se ne predpisalo učnega načrta le za višjo narodno šolo skupaj za vse štiri razrede. S tem učnim načrtom se potemtakem okoristijo deloma le 5-, 6- in 7-razredne šole, popolnoma pa le 8-razredne šole. Tisto skrajševanje snovi in prilagajevanje posameznim kategorijam šol nima tal in ne rodi pravih uspehov.

Drugo načelno stališče, ki ga moramo pri razmotrivanju o zač. učnem načrtu poklicati v spomin, zadeva smoter in cilj narodne šole. Narodna šola naj daje učencem formalno in materialno izobrazbo. Formalno, da mu bistri srce in voljo in razum ter ga s tem usposobi za samostojno iskanje in udejstvovanje v pošolski dobi. Materialna izobrazba pa naj da učencem najvažnejše praktično znanje, ki mu je potrebno, ko stopi po končani šoli v življenje. Narodna šola naj torej poudarja vzgojo in pouk. Obe ti kom-